

Владимир КРИВОКАПИЋ¹

**Заштита безбедности и спречавање
криминалитета као приоритет држава**

**Security Protection And Crime Supression
As A Priority Of The State**

Сажетак

Безбедносна ситуација на регионалном подручју је задњих петнаест година била оптерећена конфликтима на међународном и унутрашњем плану, ратним и социјално-политичким збивањима, која су много више погодовала угрожавању безбедности и криминализацији друштва, него што су створени услови за њихову превенцију. При томе треба имати у виду да су повреде и угрожавање безбедности и криминализација два међусобно повезана и деструктивна процеса при чему један детерминише други. Тек однедавно демократске промене у појединим државама региона почињу да стварају претпоставке за очување и заштиту безбедности као и контролу криминалитета на интегралан, организован и конструктиван начин у складу са друштвеним потребама и захтевима.

У раду се анализирају питања о концепцији, структури, нормативном основу и евалуацији превенције угрожавања безбедности и криминалитета као и могућности реализовања појединих њених модела: социјалне превенције, превенције од стране државних органа, превенција у локалној заједници, превентивне криминалистике и сл. Од посебног значаја је и превенција друштвено најопаснијих видова криминалитета који угрожавају националну, регионалну и међународну безбедност, као што су поједини облици организованог криминала и његови најопаснији видови као што је нпр. тероризам и слично.

---

¹ Др. sc., редовни професор и Декан Полицијске академије у Београду

Посебно је значајно изучавање угрожавања безбедности и криминалитета са шире етиолошке стране (а не само са аспекта манифестовања) јер такво истраживање омогућава идентификовање узрока деструкције у оба правца. На томе и јесте основа сваког осмишљеног планирања, програмирања и реализовања превенције. У питању су могућности мобилисања субјеката друштва на превентивном плану у оним његовим секторима где се и зачињу и експонирају и сами узроци угрожавања безбедности и криминалитета. Све ово наравно не умањује значај праћења и изучавања безбедносних права и криминала на ширем плану, већ само представља основу за темељно и квалитетно истраживање, као и објективно закључивање.

Кључне речи: безбедност, спречавање криминалитета, безбедносна ситуација, угрожавање безбедности.

Summary

For the last fifteen years security situation in this region has been troubled by international and domestic conflicts, war and social and political events promoting much more endangering of security and criminalization of society than providing conditions to prevent them. Additionally, we must keep in mind that violation and endangering of security on the one hand and criminalization on the other hand represent two connected and destructive processes which determinate one another.

Not until recently democratic changes in some countries in this region begin to create requirements to preservation and protection of security as well as crime control in an integral, organized and constructive way according to the social needs and demands.

This paper is dealing with issues concerning concept, structure, normative ground and evaluation of prevention against endangering of security and crime prevention as well as possibilities to carry out some patterns of that prevention: social prevention, prevention by state agencies, prevention in a community, preventive criminalistics and others. The prevention of socially most dangerous crime forms, which are endangering national, regional and international security and which include some forms of organized crime and its most dangerous forms as terrorism, is of special importance.

Also, the study of endangering security and crime on a larger, etiologic basis (and not only from the aspect of manifestation) is very important because such a study enables to identify causes of destruction in both directions. Any

justified planning, programming and realization of prevention is based on that. There is a question of possibility to mobilize all the subjects of the society for prevention in those fields where the real causes of endangering security and crime are arising and exposing. All this indeed does not disparage the importance of monitoring and studying security rights and crime on a larger level but only represents the ground for thorough and quality studying as well as objective conclusions.

Key words: *security, crime suppression, security situation, treasuring security.*

* * *

Пре свега ја желим да вас у име Полицијске академије најсрдачније поздравим са жељом да нам ова конференција буде успешна, и да нам већ традиционална сарадња буде дуготрајна и плодносна.

Мене позиција уводног излагача ставља у ситуацију да се осврнем на нека општа питања и да делимично изменим садржај планираног излагања.

С обзиром на изузетну актуелност и значај наше теме ја бих хтео да кажем нешто и о основним методолошким претпоставкама на којима треба да се заснива свака научна и стручна расправа, поготову када се ради о оваквим темама.

Ја морам да кажем да је ово саветовање окупило истраживаче који су на овом плану већ дали значајан допринос и ми данас можемо да направимо корак више, да удружимо наше знање и да га унапредимо као заједнички резултат.

Овај скуп обећава да ће се питање превенције угрожавања безбедности сагледати са свих релевантних тачака свестрано и са аспекта бројних наука како од стране теоретичара и истраживача тако носилаца непосредне практичне делатности.

Наша расправа и разматрања требало би да буде не само академска већ и да донесе закључке и препоруке за практичну акцију и практична решења.

Међутим, основна и битна претпоставка сваке расправе која пледира да буде успешна је да постоји изграђен категоријални систем основних појмова и дефиниција који су кључни за превенцију и безбедност и њихов међусобни однос.

Морам међутим да истакнем да не постоји прецизно изграђен и дефинисан категоријални систем када се ради о превенцији и безбедности по појединим облицима криминалитета, или не постоји у толикој мери да ове две категорије можемо да доведемо у међусобну функционалну везу која ће са извесношћу бити успешна.

Пођемо ли од превенције данас имамо њене бројне теоријске класификације. Тако имамо примарну, секундарну и терцијалну превенцију и њој паритетну социјалну (општу, посебну и индивидуалну), затим имамо генералну и специјалну превенцију везане за предвиђеност казне у закону и њену примену, па затим криминалистичку превенцију и превентивну криминалистику које су данас понајвише практичне и применљиве. Из недефинисаности и непрецизности оваквог категоријалног стања проистичу и све методолошке тешкоће осмишљеног научно заснованог планирања, програмирања и реализације превенције.

Проблем превенције је у томе што она нема законску дефиницију па самим тим у пракси постоји могућност њеног заобилажења.

Својевремено је превенција била делимично законом регулисана и у исто толикој мери она је била и успешна, али она је имала и своја идејна, политичка, самоуправна оптерећења и заблуде и то данас заслужује једну темељну критичку анализу.

Основно питање и јесте у томе какве су могућности превенције у односу на угрожавање односно постојање опасности по безбедност, која као што знамо може бити апстрактна и конкретна.

Ако пођемо од чињенице да је криминалитет један од угрожавајућих фактора безбедности уочавамо да је превенција у односу на најопасније облике криминалитета у великој мери немоћна.

Зар је на пример могућа успешна превенција угрожавања безбедности тероризмом на међународном плану где је он и најопаснији, када овај облик криминалитета нема опште прихваћену дефиницију која би обезбеђивала јединство става и акције у сузбијању и спречавању ове врсте криминалитета.

Терориста у једној земљи може бити третиран као најопаснији криминалац, док је у другој национални херој, а његово дело акт остваривања социјалне правде.

Тероризам чак и између држава се користи као метод решавања политичких несугласица и размирица, односно за испуњење социјалних, економских и сличних циљева али увек са крајњом политичком мотивацијом.

Како став о тероризму као најнехуманијем и најдеструктивнијем облику криминалитета није прихваћен осим декларативно постоји могућност неуважавања таквог става односно одсуство супротстављања било превентивним било репресивним методом, сличан случај је и са другим облицима организованог криминала у којима је превенција као компонента безбедносне политике у знатној мери онемогућена непостојањем јединственог категоријалног система нарочито на међународном плану.

Истраживањем једног броја ових кривичних дела из међународне сарадње у оквиру Интерпола (члан 3. Статута) ситуација је отежана и не само на превентивном плану.

Сасвим је извесно да криминална па чак и прекршајна и социјално-патолошка испољавања могу угрозити безбедност без обзира на њене оквире локалне, националне, регионалне, међународне, глобалне.

Подела безбедности по просторном, географском основу са аспекта ове теме нема нарочитог оправдања јер узроци њеног угрожавања делују по другим основама. Уз ове постоје и други критеријуми поделе па се може говорити о војној, цивилној, јавној, државној, еколошкој, индивидуалној, друштвеној безбедности која обухвата све ове феномене.

У једном случају можемо говорити о безбедности као стању њене неутрожености, а у другом о безбедности као функцији државе.

Данас је међутим, актуелна у извесној мери, демократизација безбедности односно њено преношење на цивилни сектор што се у значајној мери поистовећује са цивилном односно хуманом безбедношћу. Овај облик безбедности је већ научно верификован као наставна дисциплина на појединим факултетима.

Постојање овог облика безбедности подразумева активирање примарне, односно социјалне превенције која у свом планирању и програмирању претпоставља ангажовање бројних субјеката друштва у веома широком оквиру.

Све то, истичем поново, захтева озбиљан научни односно истраживачки напор и изградњу категоријалног система, односно дефиниције појмова и односа који би ближе одређивали превенцију и безбедност учинили их међусобно функционалним и међузависним. Сигурно да допринос на овом плану већ постоји.

Ту су Теорије и системи сигурности и Криминалистички рјечник наших уважених професора Маслеше и Модлија и Корајлића па и наша превенција криминалитета.

О томе шта стоји на путу успешној превенцији и шта урадити да се она унапреди и побољша ја сам у задњих тридесетак година безброј пута истицао на оваквим нашим скуповима и у радовима. И то се у пуној мери односи и на превенцију угрожавања безбедности. Највећи део те приче и данас је једнако актуелан што значи да у међувремену није много урађено. О томе сведочи данашњи обим криминалитета и његов тренд као и стање безбедности.

Ипак мислим да смо одмакли од почетка, да се ствари позитивно крећу. На нама је да будемо упорни да истрајемо у ставу да је превенција најидеалније и најхуманије решење наравно уколико је успешна. А да би била успешна морамо се много више ангажовати.

Са нашег аспекта веома је значајно у којој се мери и садржају остварује улога образовања у превенцији угрожавања

безбедности. На нама је да координирамо рад, да удружимо знање да на научно-истраживачком едукативном па и на практичном, функционалном плану превазиђемо локалне, националне па и регионалне специфичности које безбедност свакако садржи и да се ангажујемо не само у академским расправама него и на планирању, програмирању и реализацији превенције у односу на криминалитет и угрожавање безбедности успешни резултати на једном плану биће успешни и на другом.